

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені адмірала Макарова
Навчально-науковий гуманітарний інститут
Кафедра соціально-гуманітарних дисциплін

Код РПНД О7181

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Program of the Discipline

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ
History of Ukraine

рівень вищої освіти	<u>перший (бакалаврський)</u>
тип дисципліни	<u>вибіркова</u>
мова викладання	<u>українська</u>

Миколаїв – 2020 р.

Робоча програма навчальної дисципліни «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ» є однією із складових комплексної підготовки фахівців галузей знань 01 Освіта/Педагогіка, 02 Культура і мистецтво, 03 Гуманітарні науки, 05 Соціальні та поведінкові науки, 06 Журналістика спеціальностей 017 Фізична культура і спорт, 022 Дизайн, 035 Філологія, 053 Психологія, 061 Журналістика освітні програми Олімпійський та професійний спорт, Дизайн середовища, Прикладна лінгвістика, Психологія, Реклама і зв'язки з громадськістю.

«25» серпня 2020 року. 17 с.

Розробник: *Бобіна О. В.*, кандидат історичних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін.

Проект робочої програми навчальної дисципліни «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ» розглянуто на засіданні *кафедри соціально-гуманітарних дисциплін*

Протокол № 1 від «28» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри

Трибулькевич К. Г.

Проект робочої програми навчальної дисципліни «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ» розглянуто Науково-методичною комісією *Навчально-наукового гуманітарного інституту*

Протокол № 2 від «29» вересня 2020 р.

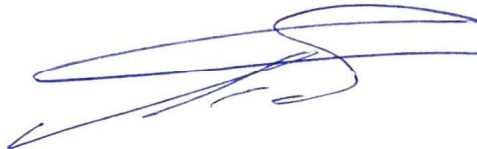
Голова

Бобіна О. В.

Проект робочої програми навчальної дисципліни «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ» погоджено з навчальним відділом

Начальник відділу

Лабарткава А. В.

Робоча програма навчальної дисципліни «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ» затверджено Науково-методичною радою НУК

Протокол № 7 від «29» нової 2020 р.

Голова НМР НУК

Трушляков Є. І.

© НУК, 2020

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Опис навчальної дисципліни.....	5
2. Мета вивчення навчальної дисципліни.....	5
3. Очікувані результати навчання.....	7
4. Програма навчальної дисципліни.....	9
5. Засоби діагностики результатів навчання та методів їх демонстрування	12
6. Форми поточного та підсумкового контролю	12
7. Критерії оцінювання результатів навчання	14
8. Рекомендовані джерела інформації.....	14

ВСТУП

Анотація

«Історія України» буде залишатися базовою гуманітарною дисципліною для вищої школи ще як мінімум на чверть століття – допоки не прийде друге і третє покоління молодих українців народжених в незалежній Україні. Саме вони будуть складати основу політичної нації українців. «Історія» в системі освіти завжди буде патріотично-політизованою дисципліною, що направлене на формування свідомості молоді. Особливо актуальною вона залишиться в умовах гібридної війни, яку веде російський уряд і його терористичні сателіти проти України. «Історія України» актуальна в умовах боротьби з російським сепаратизмом на півдні України. «Історія України» формує розуміння унікальності історії Батьківщини серед історій інших народів. Основний наголос робиться на тому, що українська політична нація охоплює, етнічно всі народи, що проживають на території сучасної України: українців, руських, євреїв, татар, поляків, білорусів та інших.

Курс «Історії України» проблемно-хронологічний. Він відрізняється від хронологічного викладу історії України в школі. Курс носить узагальнюючий характер. Сприяє розвитку аналітико-критичного мислення в сучасних умовах.

Ключові слова: програма, анотація, вища школа, Історія України, патріотизм, аналіз, критика.

Abstract

History of Ukraine is a basic humanitarian discipline in higher education. The History of Ukraine builds up a specific patriotic consciousness of the youth. This is especially important in the context of the war against Ukraine that Russia has unleashed. The knowledge of the history of Ukraine helps to fight pro-Russian separatism in the south of Ukraine. The history of Ukraine is a history of all the ethnic groups that now reside in Ukraine.

History of Ukraine in higher school will not replicate the school course history. The knowledge gained as a result of the course acquisition forms the skills of analytical-critical thinking.

Key words: program, abstract, high school, History of Ukraine, patriotism, analysis, criticism.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність (освітня програма), освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	<u>Галузі знань:</u> 01 Освіта/Педагогіка, 02 Культура і мистецтво, 03 Гуманітарні науки, 05 Соціальні та поведінкові науки, 06 Журналістика	<i>Вибіркова</i>	
Модулів – 1		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Електронний адрес РПНД на сайті Університету	<u>Спеціальностей:</u> 017 Фізична культура і спорт, 022 Дизайн, 035 Філологія, 053 Психологія, 061 Журналістика	Семестр	
		1-й	1-й
		Лекцій	
Загальна кількість годин – 90	<u>Освітніх програм:</u> «Олімпійський та професійний спорт», «Дизайн середовища», «Прикладна лінгвістика», «Психологія», «Реклама і зв'язки з громадськістю»	15 год.	4 год.
		Семінарські	
		30 год.	4 год.
		Самостійна робота	
		45 год.	82 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3; самостійної роботи студента – 3.	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Вид контролю: екзамен	
		Форма контролю: комбінована	

2. МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення дисципліни *«ІСТОРІЯ УКРАЇНИ»* – поглиблення знань з історії України в критично-аналітичному контексті у відповідності до потреби: 1) формування свідомого, патріотичного громадянина з критичним складом мислення; 2) формування громадянського демократичного суспільства і суверенної правової держави; 3) боротьба з ідеями «руського мира».

Метою вивчення навчальної дисципліни *«ІСТОРІЯ УКРАЇНИ»* є формування у студентів відповідно до освітньої програми таких компетентностей:

ОП ОЛІМПІЙСЬКИЙ ТА ПРОФЕСІЙНИЙ СПОРТ:

- ЗК5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК10. Прагнення до збереження навколишнього середовища, реалізації концепції сталого розвитку людства.
- ЗК11. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)
- ФК6. Використовувати під час навчання та виконання професійних завдань базових знань з історії фізичної культури, спорту та людства в цілому.
- ФК8. Визначати закономірності, розвиток і форми психічних проявів людини, а також формувати мотиваційно-ціннісні орієнтації особистості.

ОП ДИЗАЙН СЕРЕДОВИЩА:

- ЗК04. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК07. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
- ЗК08. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК09. Здатність зберігати та примножувати культурно-мистецькі, екологічні, моральні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ОП ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА:

- ЗК01. Здатність реалізувати свої права й обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
- ЗК03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК04. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК05. Здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК06. Здатність до пошуку, опрацювання й аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК07. Уміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.
- ЗК08. Здатність працювати в команді та автономно.
- ЗК10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
- ЗК11. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
- ЗК12. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК13. Здатність проведення досліджень на належному рівні.
- ЗК14. Уміння дотримуватися етики офіційного спілкування.
- ФК06. Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати мови, що вивчаються, в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя.
- ФК12. Здатність до організації ділової комунікації.

ОП ПСИХОЛОГІЯ:

- ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної

області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ОП РЕКЛАМА І ЗВ'ЯЗКИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ:

- ЗК03. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК05. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК06. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК08. Здатність навчатися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК09. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК10. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
- ЗК11. Здатність спілкуватися державною мовою.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

В результаті опанування курсу студенти мають:

- вміти здійснювати пошук, обробку та аналіз інформації з різних джерел, вчитися і оволодівати сучасними знаннями для її подальшої реалізації в практиці;
- мати здатність вчитись упродовж життя;
- мати здатність аналізувати соціальні та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтирів і гуманітарних ідеалів, розуміти концепції сталого розвитку людей;
- мати здатність адекватно оцінювати навколишню дійсність;
- мати здатність виявляти навички самостійної роботи, демонструвати критичне та самокритичне мислення;
- мати здатність до використання етичних і правових норм, що регулюють відносини між людьми, суспільством, колективом.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів таких результатів навчання:

ОП ОЛІМПІЙСЬКИЙ ТА ПРОФЕСІЙНИЙ СПОРТ:

- ПРН8. Оцінює історичні процеси державно-політичного та соціально-економічного розвитку українського суспільства від найдавніших часів до сьогодення.
- ПРН22. Описує особливості розвитку фізичної культури і спорту в різні історичні періоди у світі та Україні.

ОП ДИЗАЙН СЕРЕДОВИЩА:

- ПР08. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ПР09. Здатність зберігати та примножувати культурно-мистецькі, екологічні, моральні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та

закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя; у професійній діяльності прояви української ментальності, історичної пам'яті, національної само ідентифікації та творчого самовираження; застосовувати історичний творчий досвід, а також успішні українські та зарубіжні художні практики.

ОП ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА:

- ПРН01. Вільно спілкуватися з професійних питань з фахівцями та нефахівцями державною та іноземною мовами усно і письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.
- ПРН02. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати і систематизувати.
- ПРН03. Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.
- ПРН05. Співпрацювати з колегами, представниками інших культур і релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо.
- ПРН10. Знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності.
- ПРН14. Використовувати мови, що вивчаються), в усній і письмовій формі, в різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя.
- ПРН18. Мати навички управління комплексними діями або проектами при розв'язанні складних проблем у професійній діяльності в галузі обраної філологічної спеціалізації та нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах.

ОП ПСИХОЛОГІЯ:

- ПРН4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.
- ПРН17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

ОП РЕКЛАМА І ЗВ'ЯЗКИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ:

- ПР04. Виконувати пошук, оброблення та аналіз інформації з різних джерел.
- ПР09. Оцінювати діяльність колег як носіїв прав і обов'язків членів суспільства, представників громадянського суспільства.
- ПР10. Оцінювати діяльність колег з точки зору зберігання та примноження суспільних і культурних цінностей і досягнень.
- ПР11. Вільно спілкуватися з професійних питань, включаючи усну, письмову та електронну комунікацію, українською мовою.
- ПР18. Використовувати необхідні знання й технології для виходу з кризових комунікаційних ситуацій на засадах толерантності, діалогу й співробітництва.

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Етнополітична історія України: особливості, основні етапи і складові елементи

Тема 1. Історіографія історії України.

1. Історіографія історії України: від давніх часів до середини XIX ст.
2. Історіографія історії України другої половини XIX ст. – початку XX ст.
3. Радянська історіографія історії України.
4. Закордонна історіографія історії України.
5. Проблема концепцій-схем історії України.
6. Українська історія у протистоянні ідеології «руського мира».

Література: [2] Т. 1, стор. 13–34.

Тема 2. Особливості етнополітичної історії України.

1. Походження слов'ян українців.
2. Походження назв «Русь», «Україна», «Малоросія».
3. Історико-етнографічне районування України. Загарбання українських земель Польщею і Росією.

4. Етапи етнополітичної історії України.

Література: [10] стор. 31–36, 70–71, [3] стор. 24–32.

Тема 3. Історія української держави.

1. Неукраїнські держави на території України.
2. Київська Русь і Галицько-Волинська Русь – перші українські держави (IX–XIV ст.).
3. Гетьманщина як особлива форма української держави в XVII–XVIII ст. (1648–1781 рр.).
4. Національні українські держави в 1917–1921 рр.
5. Радянська соціалістична Україна як особлива форма української держави в XX ст. (1917–1991 рр.).
6. Українська держава і громадянське суспільство у протистоянні «путінській» агресії (2013 р. – сьогодні).

Література: [10] стор. 22–31, 40–66, 88–94, 161–174, 316–372, 380–384, 580–607, [2] Т. 1, стор. 55–72, 77–107, 110–133, 192–224; Т. 2, стор. 10–30, 15–161, 457–545, [3] стор. 4–69, 145–165, 296–332.

Тема 4. Політичний рух в Україні.

1. Неукраїнський політичний рух в Україні в XIX – на початку XX ст.
2. Національний політичний рух доби капіталізму в XIX – на початку XX ст.
3. Національний політичний рух в 1917–1991 рр.
4. Сучасний політичний рух в Україні. Проросійський і сепаратистський рух в Україні і боротьба з ним.

Література: [10] стор. 225–233, 474–482, 503–505, 512–518, [2] Т. 2, стор. 285–296, 303–309, 310–311, 315–324, 327–333, 408–426.

Тема 5. Україна в системі міжнародних відносин.

1. Зовнішня політика українських держав:
  - а) зовнішня політика Київської Русі і Галицько-Волинського князівства (IX–XIV ст.);
  - б) зовнішня політика Гетьманщини (1648–1781 рр.);
  - в) зовнішня політика українських державних формувань періоду революції і громадянської війни (1917–1922).
2. «Українське питання» в політиці інших держав:
  - а) ставлення до незалежності України інших держав та поділи України;
  - б) «українське питання» у війнах і його вирішення.
3. Російська війна проти України і світова політика (2014 р. – сьогодні).

Література: [10] стор. 442–470, 641–673, [2] Т. 1, стор. 90–133; Т. 2, стор. 19–30, 37–61, 476–482, 497, 517–545.

Тема 6. Релігія і церква в житті українців.

1. Дохристиянські вірування в Україні.
2. Православна церква в Україні. Автокефалія і Томос.
3. Греко-католицька церква в Україні.
4. Протестантська церква в Україні.
5. Релігії і церкви народів України.

Література: [10] стор. 74–78, 117–121, 638–641, [2] Т. 1, стор. 233–250, 258–264, 373–416, 459, 469–517; Т. 2, стор. 171, 192–218, 222–232, 351–373, [3] стор. 41–44, 19–134, 154–158, 202–203, 504–507, 647–648].

Змістовий модуль 2. Особливості і основні етапи соціально-економічної історії України

Тема 7. Економічна історія України.

1. Господарство первісної доби і давніх цивілізацій (1,5 млн. р. до Р. Х. – V ст. по Р. Х.).
2. Феодальне господарство на землях України (X ст. по Р. Х. – 1861 р.).
3. Капіталістичне господарство на землях України (1861–1917/1939 рр.).
4. Економічні експерименти радянської (комуністичної) влади – економіка соціалізму в Росії і Україні (1918–1991 рр.).
5. Капіталізм в Україні (1989–...).

Література: [2] (Т. 1, стор. 49–60, 72–75, 228–233, 366–378, 466–469; Т. 2, стор. 172–192, 339–351, [10] стор. 9–30, 36–37, 39, 66–70, 107–117, 233–237, 245–251, 259–269, 281–284, 294–303, 372–379, 384–399, 432–434, 438–439, 440–441, 492–498, 518–529, 531–542, 557–580, 624–630.

Тема 8. Соціальні рухи в Україні.

1. Соціальний рух доби феодалізму (IX ст. – 1861 р.).
2. Соціальний рух доби капіталізму (середина XIX ст. – 1917 рр.).
3. Соціальний рух в умовах «соціалізму» (1917–1991 рр.).
4. Сучасний соціальний рух: від «соціалізму» до капіталізму.
5. Українські волонтери у протистоянні російській агресії (2014 р. – сьогодні).

Література: [10] стор. 214–215, 134–140, 289–294, [2] Т. 1, стор. 439–451, Т. 2, стор. 148–152, 407–422, 453–457.

Тема 9. Українці в світі.

1. Західна українська діаспора: історія і сучасність.
2. Діаспора українців на сході: історія і сучасність.
3. Міграційні та еміграційні процеси в першій половині XXI ст. і участь в них українців:
  - а) трудова міграція;
  - б) освітня міграція.

Література: [10] стор. 126–144, [2] Т. 1, стор. 361–366, 460–463, 440–451; Т. 2, стор. 106–171, 270–271, [3] стор. 135–258.

Тема 10. Козацтво як соціальний, економічний і політичний феномен української історії.

1. Історичні передумови виникнення козацтва.
2. Запорізькі Січі низового Дніпра.
3. Політичний устрій Запорізької Січі.
4. Соціально-економічна сфера козацького життя.

Література: [10] стор. 126–144, [2] Т. 1, стор. 361–366, 460–463, 440–451; Т. 2, стор. 106–171, 270–271, [3] стор. 135–258.

Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма навчання				заочна форма навчання			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	с	с.р.		л	с	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Змістовий модуль 1. Етнополітична історія України: особливості, основні етапи і складові елементи								
Тема 1. Історіографія історії України	9	1	2	6	10	1	–	9
Тема 2. Особливості етнополітичної історії України	11	2	4	5	10	1	–	9
Тема 3. Історія української держави	11	2	4	5	10	1	–	9
Тема 4. Політичний рух в Україні	11	2	4	5	10	1	–	9
Тема 5. України в системі міжнародних відносин	9	2	2	5	10	–	1	9
Тема 6. Релігія і церква і житті українців	9	1	2	6	10	–	1	9
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	60	10	18	32	60	4	2	54
Змістовий модуль 2. Особливості і основні етапи соціально-економічної історії України								
Тема 7. Економічна історія України	10	2	4	4	8	–	1	7
Тема 8. Соціальні рухи в Україні	6	1	2	3	8	–	1	7
Тема 9. Українці в світі	9	2	4	3	7	–	–	7
Тема 10. Козацтво як соціальний, економічний і політичний феномен української історії	5	–	2	3	7	–	–	7
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	30	5	12	13	30	–	2	28
РАЗОМ ЗА КУРСОМ	90	15	30	45	90	4	4	82

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Історіографія історії України	2	–
2	Особливості етнополітичної історії України	4	–
3	Історія української держави	4	–
4	Політичний рух в Україні	4	–
5	України в системі міжнародних відносин	2	1
6	Релігія і церква і житті українців	2	1
7	Економічна історія України	4	1
8	Соціальні рухи в Україні	2	1
9	Українці в світі	4	–
10	Козацтво як соціальний, економічний і політичний феномен української історії	2	–
Разом		30	4

Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

- підготовка до семінарських занять – **2-4 год./1 заняття**;
- написання рефератів, есе, виконання розрахункових, розрахунково-графічних або графічних робіт, домашньої контрольної роботи, перекладу, аналітичний огляд, аналіз практичних, проблемних ситуацій (обсяг однієї роботи 10-20 аркушів А4) – **мінімум 15 годин на 1 роботу**;
- підготовка до контрольних заходів – **(15-30) год. на 1 захід**.

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Підготовка до семінарів	30	22
2	Реферат	10	30
3	Підготовка до контрольної роботи	5	30
Разом		45	82

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ТА МЕТОДІВ ЇХ ДЕМОНСТРУВАННЯ

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання виступають:

- усні відповіді;
- контрольні роботи;
- екзамени.

6. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Досягнення студента оцінюються за 100-бальною системою Університету.

Підсумкова оцінка навчального курсу включає в себе оцінки з поточного контролю і оцінки заключного іспиту. У кожного компонента своя частка в загальній системі оцінок. У проміжних оцінках студент може набрати до 60 балів. Під компонентом проміжних оцінок розуміються поточні оцінки протягом семестру (активність, участь в дискусіях; виконання завдань та інше).

Питома вага заключного іспиту в загальній системі оцінок – 40 балів. Право здавати заключний іспит дається студенту, якій з урахуванням максимальних балів проміжних оцінок і заключного іспиту набирає не менше 60 балів. Підсумкова оцінка навчального курсу є сумою проміжних оцінок і оцінки іспиту (за його наявності).

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях.

Зарахування кредитів навчального курсу можливо тільки після досягнення результатів, запланованих РПНД, що виражається в одній з позитивних оцінок, передбачених чинним законодавством.

Форми контролю результатів навчальної діяльності студентів та їх оцінювання

Відповіді на семінарах		Критерії оцінювання
Денна форма	Заочна форма	
4	5	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, використані міждисциплінарні зв'язки, містить аргументовані висновки
3	4-3	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу
2	2	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована
1	1	Відповідь має суттєві помилки, аргументи неформульовані, використовуються невірна термінологія.
0	0	Студент не дає відповіді
Максимальна оцінка студента за даний компонент програми: денна форма – 60 балів (15 тем по 4 балів); заочна форма – 20 балів (4 теми по 5 балів).		

Поточний модульний контроль у формі тестування

Правильних відповідей, %	100	90	80	70	60	50	40	30	20	10
Бал	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

Контрольна робота	Критерії оцінювання
35-40	Робота розкриває тему, основні питання, висвітлено причинно-наслідкові зв'язки, зроблено висновки. Робота має всі необхідні структурні елементи. Відповідно оформлена. Оригінальна. Відсутні помилки: граматичні і орфографічні.
26-34	Робота в цілому розкриває тему і основні питання, частково висвітленні причинно-наслідкові зв'язки. Висновки не в повному обсязі. Робота має всі необхідні структурні елементи. Відповідно оформлена. Відсутні значні помилки. є окремі, несуттєві загальні зауваження.
16-25	Робота відповідає вище наведеним критеріям, але має ряд недоліків в розкритті теми, висвітлення причинно-наслідкових зв'язків часткове, часткові висновки. Відступ від стандартів оформлення.
7-15	Сутність теми не розкрита. Робота містить суттєві недоліки. Неохайна. Суттєві відступи від стандартів оформлення.
0-6	Текст і зміст роботи не відповідає темі. Робота має неохайний вигляд. Студенти не розуміє питання теми.
Максимальна оцінка студента за даний компонент програми 40 балів	

Екзамен	Критерії оцінювання
35-40	Робота розкриває тему, основні питання, висвітлено причинно-наслідкові зв'язки, зроблено висновки. Робота має всі необхідні структурні елементи. Відповідно оформлена. Оригінальна. Відсутні помилки: граматичні і орфографічні.

26-34	Робота в цілому розкриває тему і основні питання, частково висвітленні причинно-наслідкові зв'язки. Висновки не в повному обсязі. Робота має всі необхідні структурні елементи. Відповідно оформлена. Відсутні значні помилки. є окремі, несуттєві загальні зауваження.
16-25	Робота відповідає вище наведеним критеріям, але має ряд недоліків в розкритті теми, висвітлення причинно-наслідкових зв'язків часткове, часткові висновки. Відступ від стандартів оформлення.
7-15	Сутність теми не розкрита. Робота містить суттєві недоліки. Неохайна. Суттєві відступи від стандартів оформлення.
0-6	Текст і зміст роботи не відповідає темі. Робота має неохайний вигляд. Студенти не розуміє питання теми.
<i>Максимальна оцінка студента за даний компонент програми 40 балів</i>	

Форма контролю	Максимальна кількість балів	
	Денна форма	Заочна форма
Участь у семінарських заняттях	15x4 балів = 60 балів	4x5 балів = 20 балів
Контрольна робота (тестування)	2x10 балів = 20 балів	–
Контрольна робота (письмово)	–	40 балів
Всього	60	60

7. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

		Денне відділення		Заочне відділення	
		Вид роботи	Кількість балів	Вид роботи	Кількість балів
ЗМ1	T1	Участь у семінарі	4		–
	T2	Участь у семінарі	4		–
	T3	Участь у семінарі	4		–
	T4	Участь у семінарі	4		–
	T5	Участь у семінарі	4	Участь у семінарі	5
	T6	Участь у семінарі	4	Участь у семінарі	5
	ПМК	Тест	10		–
ЗМ2	T7	Участь у семінарі	4	Участь у семінарі	5
	T8	Участь у семінарі	4	Участь у семінарі	5
	T9	Участь у семінарі	4		–
	T10	Участь у семінарі	4		–
	ПМК	Тест	10		–
Контрольна робота			–		40
Підсумковий контроль		Екзамен	40	Екзамен	40
Сума			100		100

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Бойко О. Д. Історія України. Підручник. 7-е видання, стереотипне. Київ: ВЦ «Академія», 2018. 720 с.
2. Полонська-Василенко Н. Історія України: у 2 т. 3-тє вид. Київ: Либідь, 1995. Т. 1. 627 с., Т. 2. 608 с.

3. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної нації XIX–XX століття. Київ: Yakaboo Publishing, 2019. 656 с.
4. Субтельний О. Україна: Історія. Київ: Либідь, 1994. 736 с.
5. Бобіна О. В. Історіографія історії України: навчальний посібник. Миколаїв: УДМТУ, 2002. 24 с.
6. Бобіна О. В. Соціальні і політичний рух в Україні: основні етапи історії. Конспект лекцій: навчальний посібник. Миколаїв: Іліон, 2016. 124 с.
7. Бобіна О. В. Україна і світ. Методичні вказівки для самостійного вивчення тем з історії України «Україна в системі міжнародних відносин» і «Українська діаспора». Миколаїв: НУК, 2007. 46 с.
8. Бобіна О. В. Нариси з історії України: навчальний посібник. Миколаїв: НУК, 2010. 138 с.
9. Бобіна О. В. Економіка України: основні етапи історії. Метод. вказівки для самост. вивч. теми. Миколаїв: НУК, 2014. 36 с.
10. Бойко О. Д. Історія України. Посібник. Київ: Академвидав, 2006. 688 с.
11. Горбулін В. Світова гібридна війна: український фронт. Київ: Фоліо, 2017. 496 с.
12. Березовець Т. Анексія: острів Крим. Хроніка гібридної війни. Київ: БрайтБукс, 2015. 392 с.
13. 25 років незалежності: нариси історії творення нації та держави / Г. В. Боряк (кер. авт. кол.), В. В. Головка (координатор проекту), В. М. Даниленко, С. В. Кульчицький, О. М. Майборода, В. А. Смолій (відп. ред.), Л. Д. Якубова, С. О. Янішевський; НАН України ; Ін-т історії України. Київ: Ніка-Центр, 2016. 796 с.
14. Кузьо Т. Война Путина против Украины. Революция, национализм и криминалитет / Ред.: И. Винокуров, О. Пашко; Пер. Д. Литошенко. Национальный университет «Киево-Могилянская академия»; Центр европейских гуманитарных исследований; Центр исследований истории и культуры восточноевропейского еврейства. Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2018. 600 с.
15. Матвієнко Л. В. Соціальні рухи: методичні вказівки для самостійного вивчення теми з історії України. Миколаїв: НУК, 2007. 40 с.
16. Матвієнко Л. В. Навчальний посібник «Козацтво в історії України». Миколаїв: НУК, 2014. 60 с.
17. Плохій С. Брама Європи. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2016. 494 с.

Допоміжна література

1. Вторжение в Украину: хроника российской агрессии. Киев: Брайт Стар Паблшинг, 2016. 240 с.
2. Каппелер А. Нерівні брати: українці та росіяни від середньовіччя до сучасності. Київ: Книги – XXI, 2018. 320 с.
3. Залізник Л. Л. Україна між Сходом і Заходом. Про витоки і суть російсько-української війни. Київ: Видавець Олег Філюк, 2016. 168 с.
4. Грушевський М. Історія України-Руси: в 11 т., 12 кн. / гол. редкол. П. С. Сохань. Київ: Наук. думка, 1991-1997.
5. Енциклопедія історії України: у 10 томах / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Київ: Наукова думка, 2003–2012. Т. 1-9. А-С.
6. Історія України / В. Ф. Верстюк та ін.; під ред. В. А. Смолія. Київ: Альтернативи, 1997. 416 с.
7. Політична історія України: посібник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. В. І. Танцюри. Київ: Академія, 2001. 488 с.
8. Дорошенко Д. Нарис історії України: у 2-х томах. Київ: Глобус, 1991.
9. Історія релігії в Україні: навчальний посібник / А. М. Колодний та ін.; за ред. А. М. Колодного, П. Л. Яроцького. Київ: Т-во «Знання», КО, 1999. 735 с.

10. Бойко О. Д. Нариси новітньої історії України (1985–1991 рр.): навчальний посібник. Київ: Кондор, 2008. 357 с.
11. Велика історія України: у 2-х томах / передм. д-ра І. Крип'якевича; зладив М. Голубець. Київ: Глобус, 1993. Т. 1. 352 с., Т. 2. 400 с.
12. Грушевський М. Иллюстрированная история Украины. Киев: М. П. «Левада», 1995. 696 с.
13. Дещинський Л. Є. Міжнародні відносини України: історія і сучасність: навч. посібник. Львів: Бескід Біт, 2004. 320 с.
14. Етнографія України: навчальний посібник / за ред. С. А. Макаруча. Львів: Світ, 1994. 520 с.
15. Ефименко А. Я. История украинского народа / сост. навт. ист.-биограф. очерка В. А. Смолий; примеч. Н. Н. Яковенко. Киев: Лыбидь, 1990. 512 с.
16. Історія України / відп. ред. Ю. Сливка; керівник авт. кол. Ю. Зайцев. 4-те вид. Львів: Світ, 2003. 520 с.
17. Історія України: навчально-методичний посібник для семінарських занять / В. М. Литвин та ін.; за ред. В. М. Литвина. Київ: Знання, 2006. 460 с.
18. История Украины: учебное пособие для студентов неисторических специальностей / под общей ред. Р. Д. Ляха. 3-е изд. Донецк: Центр подготовки абитуриентов, 2004. 424 с.
19. Крип'якевич І. П. Історія України / відп. редактори Ф. П. Шевченко, Б. З. Якимович. Львів: Світ, 1990. 520 с.
20. Лановик Б. Д., Матейко Р. М. Економічна історія України і світу. 7-ме вид. стер. Київ: Вікар, 2005. 486 с.
21. Підкова І., Шуст Р. Довідник з історії України: у 3-х томах. Київ: Генеза, 1994.
22. Політична історія України ХХ ст.: у 6 т. / редкол.: І. Ф. Курас (гол.) та ін. Київ: Генеза, 2002–2003.
23. Світлична В. В. Історія Україн: навчальний посібник для студентів неісторичних спеціальностей вищих закладів освіти. 2-е вид. Київ: Каравела; Львів: Новий світ, 2002. 304 с.
24. Україна і світ. Історія господарства від первісної доби і перший цивілізацій до становлення індустріального суспільства: навчальний посібник для вузів / В. Б. Лановик та ін.; за заг. ред. Б. Д. Лановика. Київ: Генеза, 1994. 368 с.
25. Україна у міжнародних відносинах ХХ століття: навч. посібник / за ред. Я. Й. Малика. Львів: Світ, 2004. 468 с.
26. Ульяновський В., Крижанівський О., Плохій С. Історія церкви та релігійної думки в Україні: у 3-х кн. Київ, 1994.
27. Уривалкін О. М. Історія України (середина ХІІІ – середина ХVІІ ст.): навчальний посібник. Київ: Кондор, 2005. 248 с.
28. Юрій М. Ф. Етногенез українського народу. 3-тє вид. Київ: Кондор, 2007. 262 с.
29. Юрій М. Ф. Соціокультурний світ України: монографія. 2-е вид. Київ: Кондор, 2004. 738 с.
30. Яворницький Д. Історія запорозьких козаків: у 3-х томах. Львів, 1990–1992.
31. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. 3-тє вид. Київ: Критика, 2006. 584 с.

Інформаційні ресурси в інтернет

1. Національний музей історії України. URL: <https://www.nmiu.com.ua/> (дата звернення: 03.04.2020).
2. Національний музей історії України у Другій світовій війні. Меморіальний комплекс. URL: <http://www.warmuseum.kiev.ua/> (дата звернення: 03.04.2020).
3. Інститут історії України Національна академія наук України. URL: <http://www.history.org.ua/> (дата звернення: 03.04.2020).
4. Український історичний журнал URL: <http://uhj.history.org.ua/uk> (дата звернення: 03.04.2020).

5. Український інститут національної пам'яті. URL: <https://uinp.gov.ua/> (дата звернення: 29.04.2020).

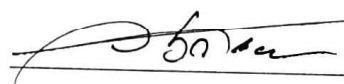
Комікси

1. Прасолов М., Чебикін О. Дагопак: Анталійська гастроль. Nebeskey, 2012. Т. 1. 64 с.
2. Прасолов М., Чебикін О. Дагопак: Шляхетна любов. Nebeskey, 2014. Т. 2. 64 с.
3. Прасолов М., Чебикін О. Дагопак: Таємниця Карпатського Мольфара. Nebeskey, 2016. Т. 3. 64 с.
4. Баранько І. Максим Оса / Переклад з російської. Миколаїв: Asgardian Comix, 2016. 96 с.
5. Краснопольський Л. Охоронці країни №1. Початок. hunta.in.ua. 24 с.
6. Краснопольський Л. Охоронці країни №2. Єднання. hunta.in.ua. 24 с.
7. Краснопольський Л. Охоронці країни №3. Місія. hunta.in.ua. 24 с.
8. Краснопольський Л. Охоронці країни №4. Півострів Керем. hunta.in.ua. 24 с.
9. Краснопольський Л. Охоронці країни №5. 5. Хранителі. hunta.in.ua. 24 с.
10. Фадеев Д. Звитяга. Савур-Могила №1. Asgardian Comics, 2015. 24 с.
11. Фадеев Д., Бондаренко О., Бугайов В., Филипович О. Воля. Asgardian Comix, 2018. Том 2. 80 с.
12. Приймич П. КІБОРГИ. Штурм. 2017. Том І. 36 с.
13. Квіт Л. КІБОРГИ. Початок. 2017. Том І (колекційний випуск). 44 с.
14. Міщук В. КІБОРГИ. Кіборги. Незламні: місія – ДАП. 2017. 44 с.
15. Куркума. КІБОРГИ. Кіборги. Хроніки 3 полку. 2018. Том І. 36 с.
16. Богдановський М., Сірик К. Княжа Воля. Київ: Основа, 2018. Том 1. 40 с.
17. Черный А., Зиронька Д. Характерник #0. UA Comix, 2019. 38 с.
18. Корешков О. Серед овець. Книга 1. Комікс. Vovkulaka, 2019. 128 с.

Відео

1. Історія України за 10 хвилин / Українська історія / History of Ukraine (english subtitles) ЗНО. Канал на YouTube імені Т.Г. Шевченка. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=zNFUqradYV4&t=39s> (дата звернення: 29.04.2020).
2. The Animated History of Ukraine. Канал на YouTube Suibhne. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=9aiPkqfv0Yg&t=148s> (дата звернення: 29.04.2020).
3. Timothy Snyder: Ukrainian History as World History: 1917-2017. Канал на YouTube IWMVienna. URL: https://www.youtube.com/watch?v=_Glhke6e2Io&t=31s (дата звернення: 29.04.2020).
4. History: UKRAINE. Канал на YouTube kasia prada. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=5YPhnrhvWt8&t=22s> (дата звернення: 29.04.2020).
5. The Ukraine Russia Conflict Explained. Канал на YouTube AJ+. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=vdxG-fLv0vI> (дата звернення: 29.04.2020).
6. What if the Holodomor Never Happened? Ukraine Alternate History. Канал на YouTube Masaman. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=0DDlr2s8uMI&t=122s> (дата звернення: 29.04.2020).
8. Ukraine The Birth Of A Nation Part 1 Of 4 From Rus To Ukraine. Канал на YouTube Jillian Sall. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=togSTpk3dyU> (дата звернення: 29.04.2020).
9. Книга-мандрівка. Україна. Канал на YouTube. URL: https://www.youtube.com/channel/UCHq5vXBXgKpU0_Nxl8pDKyw (дата звернення: 29.04.2020).
10. Українська Історія. Канал на YouTube. URL: <https://www.youtube.com/channel/UCukOWeCQ4YA1ZGA1i9RPROw/featured> (дата звернення: 29.04.2020).

Розробник програми

О. В. Бобіна